

Милован Витезовић
ЛАЈАЊЕ
НА ЗВЕЗДЕ

ПРОФЕСОР ПРЕМА МАНГУПИМА

„Очи су ти хладне.”

„Најзад нешто схваташ” – Даница је била задовољна.

„Осећам се као у сну!” – ускратио јој је Михаило кратко задовољство:

„Шта хоћеш да кажеш?”

„Твоје ми очи дођу као моја соба!”

Како се после зимског распуста вратити у школску колотечину?

Почетак школе је најбоље обележити неким догађајем који ће се памтити бар недељу дана, после кога ће свима бити јасно да су поново у школи.

У недостатку бољег догађаја, није било наодмет ни бежање са часа целог разреда.

Историјска бежања са часова се препричавају из генерације у генерацију.

За своје четири године у Гимназији „Милутин Ускоковић”, генерација IV₂ имала је

више бежања која ће се памтити бар коју годину после њихове матуре.

Једно чудо од бежања било је са часа музичког васпитања.

У времену кад су били други разред, држали су апсолутни рекорд у бежању са часова.

Неколико пута су побегли на цео дан.

Једном, чак у Београд, на утакмицу Партизан – Манчестер, за куп европских шампиона.

„Да сте ми тако брзи на стази!” – жалио је професор Стевић.

Одлуком наставничког већа извршена је прерасподела учионица.

Разред у бекствима је пресељен у учионицу између директорове канцеларије и наставничке зборнице.

Професор музичког образовања Радомир Митровић долазио је увек на час са виолином.

Професор Митровић је годинама, до пензије, био прва виолина оркестра опере Народног позоришта.

Са пензијом се повукао у родне Моравске Карловце.

Гимназија „Милутин Ускоковић” му је понудила место професора, сматрајући то чашћу.

Професор је годинама свирао опере и био је жељан симфонијске музике.

На часове је долазио са виолином и од разреда до разреда просвиравао је, по ауторима, редом симфоније.

Тада би затварао очи и падао у неку врсту пијанства. Себи би дошао тек кад би докрајчио симфонију.

За време просвиравања Бетовенове треће симфоније, тадашње Π_2 је побегло и вратило се на час.

Како су већ били премештени у казнену учионицу, побегли су кроз прозор и кроз прозор су се вратили.

Посетили су Попово брдо и вратили се.

У присоју Поповог брда увек је било љубичица, час виолетних, час белих.

Девојке су због љубичица увек желеле да иду на Попово брдо.

Младићи су само ишли с пролећа, у време првих поповских трешања!

Да би могле девојке да уђу кроз прозор, истурена им је столица.

Била је то стара учионица. Са скамијама, уједно са клупама.

Једина столица је била она за професора.

Учионица је била на страни главне улице и насупрот уличне терасе кафане *Европа*.

Пола Моравских Карловаца гледало је овај ђачки излазак и улазак.

Брука је пукла и пре него што је час завршен.

Разред је враћен у своју стару учионицу.

Бар кад бежи, нека бежи кроз врата.

Професор историје Ђуро Драгићевић, човек чврстих принципа, имао је утврђени обичај да на првим часовима после распуста испита целу школу и да рубрику историје у

школском дневнику испуни оценама које се после с муком поправљају током читавог полугодишта.

Професор Драгићевић је тиме одржавао своје мишљење како школски распуст постоји само зато да би се учила историја, која је учитељица живота.

Професор Ђуро Драгићевић је по једном питању остваривао висок принос негативних оцена.

Већ после прва два часа у другом полугодишту, било је јасно да је професор Ђуро Драгићевић остао доследан себи и прозивању.

За време великог одмора, сви ђаци Гимназије „Милутин Ускоковић” знали су да је професор Драгићевић изделио шездесетак јединица у I_3 и у III_2 и то све на по два-три зачкољена питања.

Вероватноћа је била велика да ће се то исто десити и у осталим разредима који тог дана, по распореду, имају историју.

Ђаци IV_2 , који су имали историју као пети, последњи час, једногласно су одлучили да дезертирају са часа историје.

Да се повуку без губитака!

„Треба се прилагодити датим историјским околностима!”

После четвртог часа био је други велики одмор са обавезним изласком у школско двориште.

Проветравање, уз бригу о заштити човекове средине.

У двориште су изашли са књигама, и када је звонило за почетак петог часа, нису се вратили.

„Шта је, опет бежите?” – ипак је неко видео матуранте IV_2 како беже, био је то школски домар Раденко, који је из *Париза* излазио тачно кад треба звонити за крај часа и враћао се пошто би звонио почетак.

„Губимо час” – казао је Јован.

„Ма бежите, шта се фемкате? Ја тачно знам све распореде часова у сваком разреду” – и знао је.

„Губимо час по својој вољи” – јавио се Михаило.

„Шта ви мислите, да сте измислили бежање?... Овде се бежи већ сто година!... Какве су само генерације пре вас бежале! Кад се сад бежи – то је ништа! Како се само пре рата бежало.”

Професор Драгићевић је два пута улазио у празну учионицу IV_2 разреда.

Када је видео да у учионици нема никог, изашао је да провери бројку на вратима учионице.

Да није ушао у погрешан разред?

Увидевши да нема грешке, ушао је и сео за катедру.

Уписао је час.

Редару IV_2 Зорану Зоркићу, који се склонио у WC , како би извидио како теку ствари, ништа није било јасно.

Зашто професор не напушта празну учионицу?

Полако се Зозон, на прстима, пришуњао вратима и прислонио око уз кључаоницу.

„Ко није на часу, редар?” – чуо је глас професора и стресао се.

„Побегли сте сви? А?... нећемо тако... *Historia magistra vitae est...* Научиће вас историја памети... Мислили сте да ћу ја данас испитивати?... Погрешно сте мислили... Сасвим сте погрешно мислили... Ђаци греше кад мисле на све друго... Треба мислити да се зна... Друго мишљење није за ђаке... Одвлачи пажњу... Одвлачи и са часа... Мислили сте да ми доскочите... Мени?...”

Направио је психолошку паузу:

„Мени ни професор Радомир Лукић, који доскаче целом Правном факултету у Београду, где сам ванредни студент, није успео да доскочи... Знате ви то добро... Све ви знате, само не знате историју... Сад сте побегли, јер сте мислили да знате да ћу ја да испитујем и да утврђујем колико не знате, а ја ћу вам сада показати да и то не знате... Ја овде нећу сада да испитујем, сада ћу да предајем, а испитиваћу идућег часа, и то ово што ћу сада да предајем... И над попом има поп... Данас ћемо говорити о паду Хинденбурга... О распламсавању хитлеризма...”

Зоран Зоркић је видео професора како је устао и почео да шета између клупа, предајући заносно, опијен тишином.

Штета што су остали отишли, ово је невиђено, забава... – жалио је.

Иза угла се чула шкрипа корака.

Зоркић се повукао у нужну базу. Ходником је долазио школски инспектор Заре Радић.

Школски инспектор Радић је важио за најдуховитијег човека у Моравским Карловцима.

Иначе је био професор српскохрватског језика, и кад је ишао на поједине часове у средњим школама у Моравским Карловцима, најчешће је црвеном оловком исправљао стилске грешке у разредним дневницима.

Радић је био редовни сарадник хумористичког листа *Јез*. У његовим дописима преовлађивали су утисци школског инспектора.

Једном приликом изашли су у *Језу* и бисери из разредних дневника.

Ђаци Учитељске школе „Милош Перовић” и ђаци Гимназије „Милутин Ускоковић” живо су расправљали шта је из које школе и шта је који професор написао од оног у чланку:

На часу српскохрватског језика:

„Понављао и вежбао узвике!”

На часу књижевности:

„Обрађивао сам са ђацима ПРВУ БРАЗДУ”.

На часу географије:

„Утврђивао сам границе Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.”

На часу историје:

„Довршавао сам Наполеонов поход.”

На часу телесног васпитања:

„Прво разгибавање са ученицима. Потом са ученицама усавршавао убацавање у кош.”

На часу физике:

„После теоријског увода, изазивао електрицитет у телима додиром и трењем.”

На часу биологије:

„Испитивао и оцењивао мајмуне!”

Зоран Зоркић се није усудио да одмах крене према вратима IV₂, иако је горео од радозналости.

Пре него што је кренуо, из учионице су изашли професор Драгићевић и инспектор Радић.

„Колега, забога, ја не могу да нађем праве речи за ово.”

„Нисам хтео да урадим оно што су они очекивали да ћу да урадим.”

„Урадили сте оно што нико не би очекивао...”

„Урадио сам по савести. Треба према мангупима бити професор!”

„Ако сте и остали на часу, зашто сте предавали у празној учионици?”

„Ја свој професорски хлеб зарађујем како треба. Хтео сам да испитујем. Нисам имао кога. Морао сам предавати, јер нисам ни имао другог избора.”

Захваљујући инспекторовом смислу за духовитости ово је, изгледа, остала инспекторова тајна, прећутно.

Једино Зоран Зоркић није знао да чува тајне.

Ишао је на растојању за професором Драгићевићем, који је кренуо у свој редовни обилазак кафана, и једном по једном ђаку из IV₂ причао шта је чуо и видео.

А од Гимназије „Милутин Ускоковић” до кафане *Европа* на сваких десет корака, били су распоређени ђаци IV_2 да би професору Драгићевићу учтиво назвали:
„Добар дан!”

ПРЕСТУПНИ ДАН

Луди дан је почео сасвим обично.

Професор телесног васпитања Градимир Стевић, иначе разредни старешина IV₂, кренуо је, пре часова, у свој разред – да искористи уобичајених пет минута, до звона за први час, за обавезно јутарње размрдавање:

„Да расаним лење бубе и да им прострујим крв.”

Као и обично, извирујући иза угла, на ходнику га је угледао Илија Малорадовић.

Суклета је кренуо, као и обично, да извести разред о доласку професора Стевића.

Тада је неуобичајено Добривоје Биковић пожелео да Суклету не пусти у разред, бар док професор Стевић не стигне до на десетак корака од врата учионице.

Бица је подметнуо леђа са унутрашње стране врата, а Суклета је покушавао да их раменом одгурне.

Намерила се снага на снагу.

Нико није хтео да попусти.

Професор је већ стигао пред врата, када су она попустила. Истављена врата нису треснула, остала су на Бициним леђима. Бица је однео врата на своје место, онако одшкринута са рагастовом.

Професор Градимир Стевић се толико наљутио да му је грдња личила на рецитацију:

„Јесте ли ви разред или папазјанија? Има ли за вас икакве границе? Јесте ли ви разред или лудница? Каква је ово помама, каква манија? Јесте ли ви ђаци или будибокснами? Је ли ово разред или утрина? Треба ли овде разредни старешина или психијатар?”

Разред је за казну оптрчао шест пута око школе.

Професор Стевић је у IV₂ долазио са дигнутом руком и то га је подсећало да свом тврдоглавом разреду каже:

„Седите!” – или да без речи енергично спусти руку и да сви поседају.

Овога пута професор је отишао са дигнутом руком.

Тако је почео 29. фебруар ове преступне матурантске године, дан када је свих пет часова у IV₂ одржано у учионици без врата.

„Професорице, да ли могу да поправим оцену са четири минус на четири плус?” – питао је Чедомир Панић професорку Дану Јелинић. – „Али да ја сам изаберем о чему ћу говорити...”

„О чему?”

„О песми Ђуре Јакшића: ДВЕ СТАЗЕ.”

„Ђура Јакшић је у наставном програму другог разреда.”

„Професорице, реч је о новом аспекту ове песме. Тај аспект се појавио тек на основу градива физике, по програму за четврти разред...”

„Који аспект?”

„По теорији релативитета. Све је релативно. Песник се у тој песми опредељује између стазе са цвећем и стазе са трњем. Али то је много релативније.”

„Где је ту нови аспект, шта је ту релативно?”

„Цвеће, професорице, релативна је врста цвећа. Ако је та цветна стаза, стаза најлепшег цвећа – ружа, онда је песниковим ногама исто за коју да се стазу определи.”

„Ви сте то учили из физике, али ми то из општетехничког образовања морамо утврдити. То је за нас битније. Ми то примењујемо. Је ли тако, реци ти?”

Професор општетехничког васпитања Никола Милетић, школски чистунац, ширио је руке у чиновничким надлактицама да се не додирне.

Тако их је ширио, као да је шериф у каубојском филму, виђен у тренутку пре потегања пиштоља.

„Јесте, професоре, тако је” – потврђивао је Младен Лозанић, опонашајући професора, вадећи марамицу из џепа и бришући руке.

„Јесте, тако је. А шта је тако? Реци ми то ти?”

„Нисте нам ни рекли шта је тако, али ако ви кажете” – вртео се Шугуљев.

„Е, видите, то је битно. Хигијенско-техничка заштита. То је прво, па тек рад. Данас ћемо говорити о заштити од струје. Где је струја најјача? Реци ти?”

„У хидроцентрали.”

„А у местима где нема хидроцентрале?”

„У доводу у трафо станицу.”

Младен Лозанић је сигурно опонашао професора Милетића.

„Дабоме... Ето, људи од струје понајвише гину у трафо станицама. Ето, наша трафо станица је много опасна и необезбеђена је. Зато што је испод надвожњака. Како, реци ти?”

„Може неко да падне на жице.”

„То јесте, али не пада се толико, има ту других начина опасности. Нарочито је опасно ноћу. На пример, напије се човек, не много, али попије и крене кући. И иде он кући и успут му се, нормално, мокри. А и атракција је мокрити са надвожњака. И тако он почне да мокри и право на довод струје у трафо. А тамо неколико хиљада волти. А слана вода је један од бољих проводника. И њега струја преко мокраће и оне ствари убије. После, када га нађу, сви мисле да је срчана кап. А није кап него млаз. Значи, не сме се мокрити на надвожњаку, нарочито изнад трафо станице, то је принцип заштите...”

„Или сецкати” – Лозанић је пронашао „или”.

„Не, ни сецкати!” – категорички је пре-секао професор Милетић.

Професорка француског Оливера Ђокић цео час се освртала.

Ако је женски део разреда на неки начин заљубљено гледао, већ четврту годину, професора Слободана Лазаревића, онда се мушки део разреда већ за последњих пет месеци „осветио” и девојкама и професору Лазаревићу, гледајући или, боље речено, гутајући погледом професорку Оливеру Ђокић.

Начин колективног удварања био је једноставан, али и приметан.

Загледавали су се нетремице у професорку.

Разрогачили би очи и трудили се да што дуже не трепну.

Ово је био час када су, до краја, остали доследни.

Професорка Ђокић се освртала.

Није знала шта да ради.

Ни да седи, ни да шета.

„Да ли ја то имам нешто на хаљини?”

„Не” – одговорили су, кобајаги, незаинтересовани гласови.

„Миш!” – вриснула је Милена Кохеза, која је прва ушла у хемијски кабинет.

Уплашени миш је изгубио оријентацију и промашио рупу.

Петар Коцијан се први снашао, поклопио га је стакленим звоном.

Девојке су вриштале.

Коцијан је уплашеног миша ухватио за реп и завртео као елису.

Девојке су још више вриштале.

Коцијан је, јурећи их из угла у угао, мењао и смер мишје елисе, час у завртном, час у одвртном правцу.

Последице су биле кобне по сиротог миша.

Цркао је пре него што је у кабинет ушао професор Милош Петровић.

Коцијан је миша ставио пред себе на клупу.

Професор Петровић је предавао не померајући се иза катедре.

Чак је и органске формуле седећи исписивао на табли, па би руком дизао исписани део табле.

Негде, у пола часа, одлучио је да протегне ноге, не слутећи да ће се упознати са мишем.

„Је ли, бре, шта ти радиш, играш се на часу? Мајкина маза са играчкама. Који си ти момак? Носиш играчке на час?”

„Није то играчка, то је прави миш.”

„Зашто се не миче, кад је прави? Видиш да ћути.”

„Цркао од страха.”

„Пази, прави миш.”

Професор Петровић је опипао миша, а потом пожурio да опере руке хиперманганом:

„Шта ти, бре, мислиш? Добићеш сакагију! А тај до тебе спава.”

Професор Петровић је у свој тефтер уписао поред Коцијановог имена:

„Док ја предајем он хвата мишеве, а овај што седи до њега спава.”

„Чекаћу те, вечерас, на трећем километру од града” – рекао је Михаило Даници.

„На трећем километру? Ти си мало... лети, лети?”

„Пошто станујеш у центру, пожелео сам да те пратим кући.”